

MŪŽS - SAVAI PILSĒTAI

Viena no ielām Valmieras centrā nosaukta Georga Apiņa (Johans Georgs Apinis, 1859 – 1920) vārdā. Valmieriešiem užvārds nav svešs, jo vairāku paaudžu atmiņā saglabājies paveiktais pilsētas labā. Goda pilsonis. Medicīnas doktors. Savas dzīves laikā paguvis izdarīt tik daudz, ka pietiku pat divu cilvēku mūžam! Pateicoties viņa dāsnajam finansiālajam atbalstam, Valmiera 20. gadsimta sākumā kļuva par pilsētu ar attīstītu rūpniecību, sakārtotu un higiēnas sanitārajām normām samērotu komunālo saimniecību. Pēc J. G. Apiņa iniciatīvas ierīkoja pirmo publisko parku, atvēra meiteņu skolu un bērnudārzu. Pēc modernās slimnīcas uzcelšanas medicīniskā aprūpe tika nodrošināta lielo Eiropas pilsētu līmenī. Zīmīgi, ka viens no kādreizējā pilsētas galvas J. G. Apiņa iecienītākajiem teicieniem skanēja šādi: „Lai nepiekūstam labu darīdami, un, ko esi atzinis par labu, to labāk dari šodien nekā rīt!”

Bērnība un skolas gadi

Ieraksts Burtnieku latviešu draudzes jaundzimušo reģistrā liecina: 1859. gada 16. jūnijā (pēc v. st.), ar kārtas numuru 98., kristīts Johana (Jāņa) Appin un Annas, dzimušas Bušer, dēls Johans Georgs Appin. Kūmās aicināta Rencēnu muižas īpašniece Emīlija Matilde fon Krīgsmane ar dēlu, Tērbatas studentu Georgu Frīdrihu fon Krīgsmani. Jānis Apinis nācis no lielas ģimenes, Baložu muižai piederošajās tēva mājās "Zvārtēs" vēl dzīvoja 6 brāļi un 3 māsas. Būdams Rencēnu Lielā krogus krodzinieks, tēvs iekrāja naudu un sāka rentēt Ambas pusmuižu. Vēlāk krodzinieka amatu viņš atstāja. Pievērsās tirdzniecībai un pārdeva dažādas lauksaimniecības preces, uzpirka linus no apkārtnes zemniekiem. Par iekrāto kapitālu tēvs iznomāja Baložu muižu. Nu Jāni Apini jau dēvēja par Johan Apping, viņš bieži viesojās Līzdēnu muižā pie barona fon Laudona un Ķemeres muižā pie fon Lantinga. Tie viņu cildināja, kā pirmo latviešu tautības muižu īpašnieku Valmieras apriņķī. Pēc neveiksmīga finanšu darījuma Appingam abas - Baložu un Ambas muižas - steigšus bija jāpārdomod.

Kopā ar sievu un mazo dēlēnu viņš pārcēlās uz dzīvi Valmierā. Tirgojās ar liniem. Drīz vien nopirka palielu namu pilsētas centrā uz Rīgas ielas. Tomēr dzīve jaunajās mājās neveidojas, kā iecerēts: Jānis pēkšņi 1861. gada nogalē mirst.

VIENMĒR NOTIKUMU CENTRĀ

Redzama Vecpuiķu parka paviljona ēka gadu pēc atklāšanas, 1915. g., kad šeit atvēra brīvpārīgo strēlnieku pieteikšanās punktu. 1918. gada 18. novembrī parka zālē notika Latvijas Republikas proklamēšanai par godu noturēta sapulce, kurās iniciators - Georgs Apinis.

GODA PILSONIS

Dr. med. Johans Georgs Apinis – Valmieras pilsētas galva (1906. – 1910.).

TĒVA MĀJA

Burtnieku pagasta "Zvārtēs". Foto 1970.-to g. sāk.

Atraitnes mierinājums bija nelaiķa tālredzīgi sarūpētie 8000 rubļu – dēla audzināšanai un izglītošanai. Anna apprecējās otrreiz ar vīra radinieku. Georga patēvs, uzvārdā – Apinis, arī nodarbojās ar linu tirdzniecību. Šajā laulībā piedzima pusmāsa Adelheide. Pēc Adelheides nāves Dr. Apinis uzņēmās aizgādniecību pār viņas dēlu, savu krustdēlu. „[...] Viņš to ar mīlestību izaudzināja par krietu cilvēku. Pūlēm bija labi panākumi, jo vēlāk Georgs Dinstmanis ienēma atbildīgo miertiesneša amatu Rīgā.” Pēc otrā vīra nāves (1866.), Anna ar abiem bērniem nonāca finansiāli grūtos apstākļos. Pirmā vīra draugi, vācu muižnieki palīdzēja ar nelielām naudas summām. 1870. gadā mazais Georgs jeb Žorzs, kā viņu tagad sauca, uzsāka mācības vietējā aprīņķa skolā. Skolnieku sarakstā viņu ierakstīja kā *Apping*, ne vairs latviskajā uzvārdā *Apinis*. Apiņa vājās vācu valodas dēļ aizbildnis fon Lantings pa vasaru izmitināja zēnu pie sevis - Ķemeres muižā, kur mājskolotājs Georgu sagatavoja iestājeksāmeniem Bērzaines ģimnāzijā (Birkenruh jeb Bērzaine pie Cēsim). Ģimnāzijas gados, (1872.-1877.), mācībās ne visai veicās. Skolotāji teikuši, ka nekas no Apiņa prātīgs neiznākšot..... Bet pēdējā semestrī puisis nopietni kērās pie grāmatām, kļūstot par labāko audzēkni ne tikai savā klasē, bet arī visā skolā!

Atkal mājās

Pēc Tērbatas ģimnāzijā (1877.-1878.) pavadītā gada viņš saīdzinoši viegli izturēja konkursu uz vietu Tērbatas universitātes Medicīnas fakultātē. Studiju laikā aizrāvās ar ķirurgiju. 1885. gada rudenī G. Apinis sāka praktizēt kā pirmsais latviešu tautības ārststs vāciskajā Valmierā (Wolmar). Jaunajam mediķim darba netrūka. Bieži pienemamās stundas ievilkās līdz vēlam vakaram. 1886. gadā dažus mēnešus izdevās atlicināt praksei Vīnes klīnikās. Apgūtās ārstēšanas metodes noderēja nākamajā, 1887. gadā, kad pilsētā un tuvējos pagastos strauji izplatījās baku epidēmija. *Apiņa dakteris*, - kā viņu jau tolaik bija iesaukuši pacienti, enerģiski kērās pie bīstamās slimības apkarošanas. Uzstājās ar priekšlasījumu: „*Bakas. Viņu izcelšanās un izplatīšanās un līdzekļi no viņām izsargāties.*” Nebūdams oficiālais pilsētas trūcīgo un mazturīgo ārststs, Apinis palīdzēja pilnīgi it visiem slimniekiem, kuri griezās pēc palīdzības: atteicās pat no honorāra, iesakot piederīgajiem par šo naudu iegādāties slimniekam kaut ko spēcinošu. Georgs Apinis uzskatīja, ka „*labi ārstēt var tikai tas ārststs, kurš ieguvis savu slimnieka uzticību.*”

SKOLAS GAITAS
Skats uz Bērzaines ģimnāziju – netālu no Cēsim.

LAI KĻŪTU PAR MEDIĶI
Terbatas universitātē, kur J. G. Apinis studēja medicīnu.

UZ GALVENĀS IELAS
Skats uz Rīgas Nr.33. namu, ko 1889. g. Apinis nopirkā no vietējā vācieša Berga. Pēc Apiņa nāves namu pārbūvēja un no 1926. līdz 1944. g. tajā izvietojās Pilsētas valde.

GĀDĀJOT PAR BĒGĻIEM
Baltijas latviešu bēgļu apgādāšanas komitejas Valmieras nodajas darbinieku grupa ar G. Apini (1. rindā vidū), 1915. g.

I.Pasaules kara laikā (1914. – 1918.) viņš praktizēja kā Sarkanā Krusta un bēgļu lazaretēs ārsts. Neskaitīja ne nostrādātās stundas, ne noietos kilometrus. Špašos gadījumos pie slimniekiem devās arī nakts stundās. Čikstīgākos mēdzis sabārt, jo par svarīgāko komponenti uzskatījis nevis zāles, bet gan veselīgu dzīvesveidu! Sarunās ar gados jaunākajiem kolēģiem, bieži uzsvēris, ka „teicamam medīķim vienmēr jāpaplašina zināšanas un iespēju robežas jābrauc uz ārzemēm - Berlīni, Vīni vai Parīzi, - lai būtu lietas kursā par jaunākajiem atklājumiem medicīnā.” 1892. gadā Dr. Apini iecēla par Valmieras pilsētas ārstu.

Ar skatu nākotnē

No 1906. līdz 1910. g. Dr. med. Georgs Apinis pildīja pilsētas galvas amata pienākumus, izveidojot Valmieru par skolu pilsētu un kultūras centru. Līdz tam nebija piemērotu telpu četrklasīgajai meiteņu skolai. Pateicoties Kuratorijas padomes priekšsēdētāja G. Apiņa pūlēm, tika uzcelta sieviešu ģimnāzija. Latviešu skolu biedrībai uz savu 50 gadu jubileju viņš uzdāvināja namu ar iekoptu dārzu, 3500 zelta rubļu vērtībā - bērnudārza ierīkošanai. Netika realizēta iecere par testamentā Dr. med. Apiņa novēlētajiem 5000 rubļiem sporta zāles būvi un sporta laukumu. Testamentā naudu novēlēja arī Valmieras Latviešu biedrības bibliotēkas un lasītavas ierīkošanai, teātra skatuves modernizēšanai, studentu atbalstam korporācijām *Fraternitas Academica*, *Letonia* Tērbatā (Tartu), Vidzemes pretalkahola biedrībai. Georga Apiņa 25 gadu darba jubilejā (1910.) kāds viņa labvēlis novēlējis izcilajam dakterim apprecēties. Uz to Apinis atbildējis, ka „tam jau esot sava mīš laulāts draugs - Valmieras pilsēta!” Valmierā, pateicoties tieši viņam, beidzot tika uzsākta ūdensvada un kanalizācijas (1911.-1913.) izbūve, atsvabinot pilsētniekus no negantās smirdoņas pilsētas centrā, slēdzot „mazo kanālu” Katrīnas, Ravelīna, Brūveru un Pēterburgas ielās (mūsdienās starp Bastiona un Lāčplēša ielu). Pēc Dr. med. Apiņa iniciatīvas sakārtoja arī komunālo saimniecību, viņš deva līdzekļus divu artēzisko aku urbšanai. Bet visnozīmīgākais veikums - jaunās slimnīcas celtniecība Valmierā 1913.-1914. gadā!

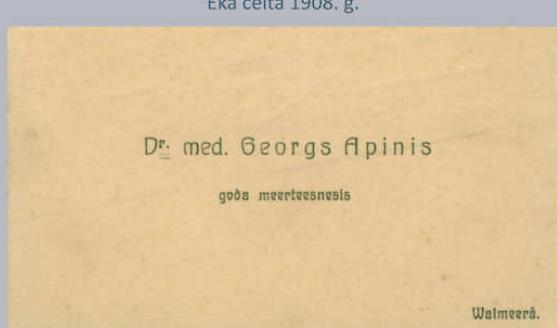

Dr. G. Apinis

AR SKATU NĀKOTNĒ
G. Apinis 1907. g.

VALMIERAS SIEVIEŠU ĢIMNĀZIJA
Ēka celta 1908. g.

Dr. med. Georgs Apinis

goða meerteenesnesis

Valmierā.

GODA MIERTIESNESIS
G. Apinim piešķirtais apbalvojums
viņa 25. gadu darba jubilejā. 1910. g.

Strādāju Jūsu labā!

1882. gadā tika nodibināta Valmieras Latviešu biedrība ar mērķi stiprināt latviešu pašapziņu, palielināt ietekmi gan saimnieciskajā, gan kultūras dzīvē. Kaut gan konkrēti politiskie mērķi netika izvirzīti, biedrība biedri ieteica Apini pilsētas domei: 1906. gadā viņu ievēlēja par Valmieras pilsētas galvu. 1908. g. Rīgas - Valmieras miertiesnešu sapulcē iecēla par Goda miertiesnesi, 1909. g. par valsts padomnieku. Vācu okupācijas laikā (1918.) Apinis nebaidījās paust savus uzskatus. Ar lielu sajūsmu Apinis uzņēma brīvās Latvijas proklamēšanu. Lielnieku laikā, no 1918. g. decembra līdz 1919. g. maijam, strādāja par ārstu, politikā neiesaistoties. Pēc lielinieku padzīšanas Dr. Apinis piedāvāja savus pakalpojumus valdībai, tomēr sliktās veselības dēļ bija spiests atteikties no godpilnā amata - kā sūtnim pārstāvēt Latviju Amerikas Savienotajās Valstīs".

Georgs Apinis mira pēkšni - ar sirdskaiti Rīgā, 1920. gada 19. maijā. Nelaime viņu piemeklēja uz Kaļķu ielas, dodoties vizītē pie toreizējā izglītības ministra Dr. K. Kasparsona. Ministrs aicināja Apini darbam profesūrā Latvijas Universitātē. Piemiņas dievkalpojumā pietrūka vietas, jo simtiem valmieriešu vēlējās savu iemīļoto ārstu pavadīt pēdējā gaitā. „Testamentā viņš pirmā vietā lika nevis savus piederīgos, bet Valmieras pilsētu, novēlēdamas tai savu namu ar skaisti iekopto dārzu - pateicībā, ka Valmieras pilsēta iecēlusī par Goda pilsoni. G. Apīņa namā mājvietu radusi pilsētas valde, bet dārzs kopā ar "Vecpuišu parku" kļuvis par iemīļotu atpūtas vietu.” Tā - Dr. med. Georgu Apini – kā 20. gadsimta izcilāko valmieri - raksturoja laikabiedrs, rakstnieks, sabiedriskais darbinieks Augusts Melnalksnis (1876-1944): "Dr. med. G. Apinis pēc savas dabas bija liels ideālists un mūžīgs optimists, kas dzīvoja un strādāja rītdienai, ticēdams labākai un gaišākai nākotnei."

Ingrīda Zīriņa
Valmieras muzeja
Vēstures nodalas vadītāja

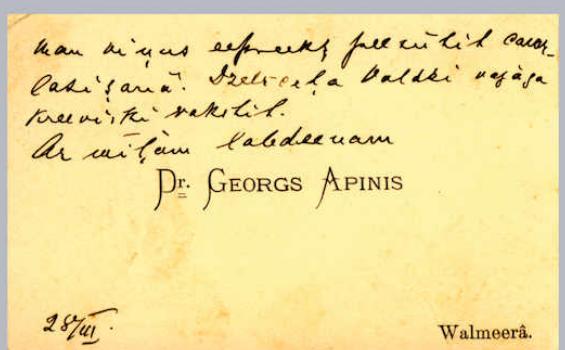
LABDARIS

Valmieras pilsētas bērnu dārza grupa ap 1910. gadu ar Dr. med. Georgu Apini. Fotogrāfs J. Sarkangalvis, Valmierā.

DZIRNEZERA KRĀSTĀ

Jaunuzceltā Valmieras pilsētas slimnīca. 1914. gada oktobris. Tolaik tai bija divi stāvi. Trešo stāvu tā ieguva jau krietiņ vēlāk, pēc Otrā pasaules kara (1959.).

LAI PIEMINĒTU!
Dr. med. J. G. Apīņa rokraksts, 1919. g.